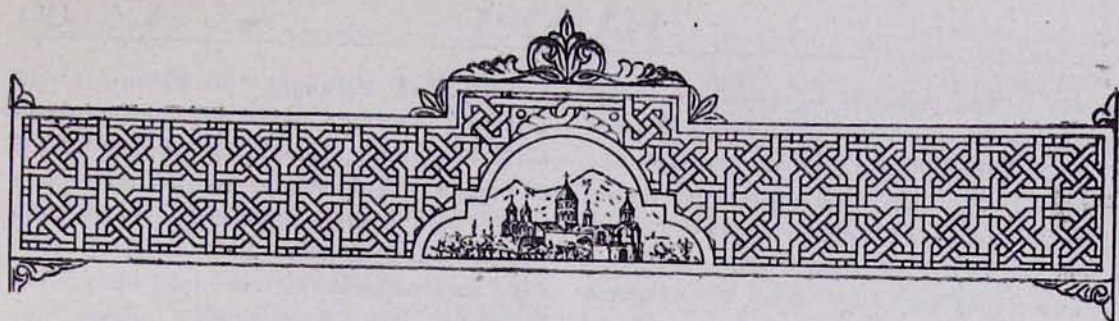

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՍՈՒԳԸ

Երանաշնորհ և աստվածաբայալ Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետ Նորին Ս. Օծուրյուն Ս. Տ. Գեորգ Զ. Կարողիկոսի մահը արժանավոր և անկեղծ վշտով ողբաց հայ հավատացյալ ժողովուրդը և՛ Հայրենի-
փում, և՛ ամեն տեղ «ի ծագս աշխարհի», ուր կար հայ մարդ ու հայ սիրտ:

Հայ ազգային-եկեղեցական կյանքից մեծ ու անկրկնելի, իմացական ու բարոյական հազվագյուտ ծիրֆերով հարուստ մի անձնա-
վորություն ընկավ ու գնաց հավերժի գիրկը:

Մեծ ու անչափելի է արդարև այն քա-
փուրը, որ հանգուցյալ հավետ անմոռանալի երջանկահիշատակ Հայրապետը բողեց իրե-
նից հետո:

Հանգուցյալ Վեհափառի մահվան առթիվ ստացված տխուր հեռագրերն ու համակները, քղրակցություններն ու գրությունները պե-
րահախոս վկա են հանդիսանում հայության կրած ու ապրած մեծ վշտի:

Երանաշնորհ Հայրապետի մահը խորը սգի, տրամուրջան է մատնել ողջ հայ հավատա-
ցյալ ժողովրդին: Մեր բոլոր նվիրապետական Արքուններում, եկեղեցական բեմերում կատա-
րվել են պատշաճ ու հարգալից հոգեհանգրս-
տյան սուրբ պատարագ ու կարգ, փակվել են բոլոր հայ ծխական ու բեմական դպրոցնե-
րը, սրտառույ ու զգացված դամբանականնե-
րով հանդես է եկել հայ հոգևորականությու-
նը: Հայ մամուլը լայնորեն է արձագանքել

հայության մեծ վշտին: Քույր եկեղեցի-
ների ներկայացուցիչներ, պետական ու հա-
սարակական գործիչներ, հավասար չափով բաժանել են հայ հավատացյալ ժողովրդի համազգային մեծ վիշտը:

Եվ այս ամենը պատահականություն չէր երբեք, որովհետև մեր սիրելի և պաշտելի Հայրապետի քանկագին անունն ու գործը սերտորեն առնչված են եղել հայ ժողովրդի պատմության ազգային-ֆաղափական մեծ ի-
րադարձությունների հետ: Ավելի քան 60 տա-
րիների վրա տարածված Վեհափառի կրթա-
կան, առաջնորդական, գրական, եկեղեցական գործունեությունը մի՛շտ էլ ընթացել է հա-
նուն հայ ժողովրդի շահերի, հանուն Հայաս-
տանյայց Առաքելական Եկեղեցու ազգային ու բնաստեղծական նկարագրի պահպանու-
թյան, հանուն հայ ազգային-եկեղեցական դարավոր օրենքների և ավանդությունների պաշտպանության, հանուն Հայ դատի և վերջապես հանուն լուսաշող ու պայծառ, վե-
րածնված Սովետական Հայաստանի:

Երանաշնորհ հանգուցյալ Հայրապետը, իր անկաշառ հայրենասիրությամբ, ժողովրդա-
նվեր գործունեությամբ, իր առաքինազարդ և անբասիր կենցաղով, Հայաստանյայց Առա-
քելական Եկեղեցու նկատմամբ ունեցած իր անսահման սիրով ու նվիրվածությամբ, դա-
սական հոգևորականների տեսիլքով և կեր-
պարով, արդարև բացառիկ և անկրկնելի մի

արժեք էր հայ ազգային-եկեղեցական նորագույն պատմության մեջ և գործիչների շարքերում: Ահա քե ինչո՞ւ ողջ հայությունը իր գլուխն է խոնարհել Նրա դագաղի առաջ, վշտով, հարգանքով, նվիրվածությամբ, որովհետև Նա իր ողջ գիտակցական կյանքով հայ հավատացյալ ժողովրդի վշտի և ուրախության քարգմանն է հանդիսացել, ապրել ու ստեղծագործել ժողովրդի սիրով, Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու գաղափարով: Նա նշմարիտ Հայր էր «հանուրց հայության»: Եվ բովանդակ հավատացյալ հայ ժողովուրդն անկեղծ վշտով ողբաց իր Հոր, մեր օրերի նոր Հայրիկի, հայ հավատի Լուսավորչի, Հայ արդար դատի աննկուն և անվեհեր պաշտպանի մահը:

Երանաշնորհ Հայրապետի անունը ոսկի տառերով է գրվելու հայ նորագույն ազգային-եկեղեցական պատմության մեջ և հայ հավատացյալ ժողովրդի հոգում: Նա իր գործերով այս աշխարհում իր անմահությունը կերտեց և լուսավոր ու անմոռաց հիշատակ քողեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու կյանքում: «Երանի՜ մեռելոցն, որք ի Տէր ննջեցին... զի գործք իրեանց չոգան զհետ նոցա» (Յայտ., ԺԴ 13):

Գեորգ Զ.ը չի մեռել... Նա ապրում է հայ հավատացյալ ժողովրդի հոգում և Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու կյանքում, ինչպես չեն մեռել Լուսավորիչն ու Ներսես Մեծը, Ս. Սահակն ու Ս. Մեսրոպը, Նարեկացին ու Շնորհալին, Տաթևացին ու Կոլոտը, Աշտարակեցին ու Խրիմյանը: Զի մահացել նաև նրանց արժանավոր հաջորդը: «Հայոց Հայրապետությունը, — գրել է Նա, — հայի զգայուն սիրտն է եղել, որ դարեր շարունակ ապրել է նրա անհուն վշտերով և սակավ ուրախություններով: Հայոց Հայրապետությունը՝ հայի ստեղծող միտքն է եղել... վեհ գաղափարների մի փունջ, որ հյուսվել է հայոց մեծ հայրապետների ձեռքով. եթե հիշենք հայոց հայրապետների շարքը, որպիսի՜ պատկանելի դեմքեր կտեսնենք, որոնց առաջ հակամայից կխոնարհի մեր գլուխը... ո՞վ չի նախաջում Հայաստանի առաքելանման Լուսավորչին... ո՞վ չի հիշում Երախտագետ սրտով Ս. Սահակին ու Ս. Մեսրոպին... ո՞վ իրավունք ունի մոռանալու Հայաստանյայց

Առաքելական եկեղեցու ինքնուրույնության համար մահաոդ, ներքին կոիվների ժամանակ համերաշխության կապ հանդիսացող, արտաքին բռնակալների բարկությունը մեղմող, հայրենի երկիրը կորստից փրկող, հուսահատ հայ ժողովրդին հույս ներշնչող անձնավոր հայրապետներին», որոնցից մինը հանդիսացավ նաև հանգուցյալ Հայրապետը, «նշմարտապէս և ոչ կարծեօք»:

Արդարև, մեր անցյալի մոռյալ և ճակատագրական օրերին, մեր անմահ նախնիներն են առաջնորդել հայ հավատացյալ ժողովրդին. նրանք իրենց հավիտենական բնարաններից խոսել, խանդավառել ու առաջնորդել են սերունդներին, հայրենասիրության, եկեղեցասիրության և խաղաղ ստեղծագործ աշխատանքի պատգամներ են ավանդել հայության:

Մեր սրբազան և անմահ նախնիների անունն ու նվիրական հիշատակը, սուրբ գործը այսօր էլ ոգեշնչում են հայ հավատացյալ ժողովրդին՝ բարձր պահելու հայրենասիրության սրբազան դրոշը, անաղարտ պահպանելու հայ ազգային-եկեղեցական նվիրականությունները, հայ ժողովրդի ազգային միասնության սուրբ պատգամները:

Այդ հավատով է ապրել, ստեղծագործել ու աշխատել հանգուցյալ Վեհափառ Հայրապետը: Այդ հավատով է ապրել նաև հայ հավատացյալ ժողովուրդը: Այդ հավատով է անցել նա իր արյունոտ ու փշալից ճանապարհը և հասել այսօրվա լուսապայծառ իրականության: Մեր Ժողովուրդի Երեմիայի ՍՈՒՅԵԼ ԻՐ ՄԵՍ ՆԱԽՆԻՔՆԵՐԻ ՀԻՇՍԱԿԸ, նա պայծառ աչքով, անսասան հավատով է նայել ապագայի հուսալի աչերին: Վա՛յ այն ժողովրդին, որ կմոռանա իր մեծ մեռելներին:

Մեր սրբազան նախնիների հոգիներին միացավ նաև Գեորգ Զ.ը: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու պատմությունը Գեորգ Զ.ի գահակալությամբ հարստացել է մի մեծ անունով և գործով: Վեհափառը մարմնով է բաժանված իր հոտից, իր եկեղեցուց. Նրա սուրբ հոգին, ազնվական հոգին, հավիտենական լուսեղեն խորանների կալից կշարունակի հովվել իր ժողովրդին...

Հանգուցյալ Վեհափառի մահվան առթիվ արտահայտված համազգային մեծ սուգը ար-

դյունք էր առանձնապես, որքան վեհափառի բարձր անձնավորության և արժանիքներին, նույնքան և ընդհանրապես՝ հայ ժողովրդի դեպի Ս. էջմիածինն ու Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետությունն ունեցած որդիական նվիրումի, երախտագիտության, մեծ սիրո և խորունկ հարգանքի: ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆ Է ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, — գրել է վեհափառը, — անաթ թե ո՛ր է գաղտնիքը այն դյուրիշ գործության և հրապույրի, որ ունեցել են Ս. էջմիածինն ու Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը դարեւ շարունակ հայ ժողովրդի աչքում: Հայոց Հայրապետը՝ Լուսավորչի հինավուրց Գահի վրա բազմած, հովվական ցուպը ձեռքին և մխիթարիչ խոսքը բերելին՝ չի խոստում որպես անհատ, այլ որպես ներկայացուցիչ մեծ հաստատության՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետության: ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՐ ԱՆՁ ՁԷ, ԱՅԼ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՄԱՐՄՆԱՅՈՒՄ» (բոլոր ընդգծումները խմբագրությանն են): Եվ հանգուցյալ Հայրապետը, «Հայրապետության գաղափարի ամբողջական երկար շղթայի վերա մի նոր օղակ ևս ավելացնելով՝ ձուլվել է հայրապետության գաղափարի մեջ»: Արդարև, հայ հավատացյալ ժողովրդի սրտառուչ հավատի և վառ զգացմունքների համար, Ս. էջմիածինն ու Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետությունը, Գահն ու Գահակալը, միաձուլվել ու կազմել են մի ներդաշնակ ամբողջություն, հանդիսանալով մի անսպառ աղբյուր ներշնչումի, կորովի, հավատի, հայրենասիրության և եկեղեցասիրության:

Հայ հավատացյալ ժողովրդի կրոնական ու ազգային գիտակցության համար Ս. էջմիածինն ՈՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՆԴԻՍԱՅԵԼ ԵՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԻԱՄՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ: Ս. էջմիածինն ու Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետությունը հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական զգայուն կենտրոնն են, հայ ազգային ինքնագիտակցության, ինքնուրույնության, ազգային պահպանման հիմնական ազդակը: Ս. էջմիածնի կաթողիկեին է նայել ու աղոթել,

կովել ու ստեղծագործել, սիրել ու գոյատևել հայ ժողովուրդը:

Այս զգացմունքն ու գիտակցությունը դարձրել, Լուսավորչի անմար ու միշտ պլպլալի կանթեղի նման, վառ են եղել հայ հավատավոր ժողովրդի հոգում: Ահա թե ինչո՞ւ Ս. էջմիածնի և Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետության հետ կապված յուրաքանչյուր ուրախ կամ տխուր իրադարձություն, անվերապահորեն առաջացնում է մի հսկայական ու ծավալուն, ժողովրդական ցույց, համաժողովրդական սիրո, մեծարանքի, երախտագիտության և կամ սգի, վշտի, տրտմության՝ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու դարավոր ու պատմական կենտրոն Ս. էջմիածնի հանդեպ: Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը աշխարհում ցրված հայ ժողովրդի համար հանդիսացել է «վե՛մն հասա՜տություն, անշարժություն և սիրնն հրեղեն», որ առաջնորդում էր Իսրայելին դեպի Ավետյաց Երկիրը՝ անապատի քափառումնե՛րի տարիներին: Հայ հավատացյալ ժողովուրդը, իր դարավոր ու պատմական կենսափորձով, գիտի և հավատում է իր հոգու բովանդակ ուժով՝ Ս. էջմիածնի կաթողիկեին և Ս. Լուսավորչի Աջի գործության:

Այսօր, ավելի քան մի ալ ժամանակ, հայ հավատացյալ ժողովուրդը, իր համազգային մեծ վշտի այս օրերին, գիտակցությամբ, համոզմունքով, երախտագիտությամբ ու վաղվա նկատմամբ պայծառ հուսով ու հավատով համախմբվում է Ս. էջմիածնի շուրջ, Լուսավորչի Աթոռի շուրջ:

Կանցնեն համազգային սգի, վշտի, տրտմության այս ծանր օրերը, սգի սև շղարշը կվերանա այրիացած Մայր Աթոռի և հայ հավատացյալ ժողովրդի սգակիր սրտի վրայից և նորից կհնչեն Ս. էջմիածնի Մայր Տաճարի պատմական կամարների տակ զվարթալիւններն ու հաղթական օրհներգությունները, և բոլոր հայ հավատավոր սրտերում կարճագանձի Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու շարականը՝ «Նկայ՛, շինեսցո՛ւք սուրբ զխորանն լուսոյ»:

Համազգային մեր մեծ վիշտը վերածե՛նք Ս. էջմիածնի նկատմամբ սիրո, երախտագիտության, որդիական հնազանդության, ազ-

գային-եկեղեցական կուռ և գործուն միասնության վառ ապացույցի, Ս. Էջմիածնի շուրջ համախմբվածության դրական գործի: Ապրում ենք ազգովին, մանավանդ Սփյուռում, ֆաղափական բարդ ու դժվարին պայմաններում. հարկ է հանդես բերել ֆաղափացիական արհուրյուն, սկզբունքայնություն, ֆաղափական զգոնություն, շրջահայեցողություն:

Ուշադրության արժանի է պառակտիչ այն գործունեությունը, որ այժմյանից ծավալել են հայ ժողովրդի միասնության բշխմանը: «New-York Times»-ը, մայիսի 13-ի համարում, տպագրել է Մոսկվայի իր բրդյակցի հոդվածը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գեորգ Զ.ի մահվան մասին և շարամտորեն նշել, որ իբրև նոր Կաթողիկոսի ընտրությունը կովի և պառակտման դուռ է բաց անելու հայ հավատացյալների միջև: Ֆրանսիական «Paris Match»-ը, վերջերս Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրության մասին մի շարք աննիշտ տեղեկություններ հաղորդելուց հետո, ավելացնում է. «Ամերիկայի հայերը պահանջելու են, որ ընտրությունը տեղի ունենա Սովետական Միությունից դուրս»: Գրեթե նույն ոգով արտահայտվել է նաև անգլիական «Times»-ը:

Վերև բերված բերքերի խմբագրությունները, ինչպես երևում է, ծանոթ չեն հայ ժողովրդի կուռ միասնականության հետ և ան-

հերեք հայտարարություններ են անում, սակայն այս բոլորը պարտավորեցնում են մեր հավատացյալների լայն շրջանին՝ լինել վերին աստիճանի զգույշ և շրջահայաց:

Թո՛ղ համազգային այս մեծ սգի օրերին մի անգամ ևս դրսևորվի հայ ժողովրդի կամքի, ձգտումների, գործողությունների միասնությունը: Ա՛յդ են պահանջում մեզանից ո՛չ միայն Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու և հայ ժողովրդի գերագույն շահը, ժամանակի ոգին ու պատմական հանգամանքները, այլ նաև բոլորիս սիրելի ու հավետ անմոռանալի հանգուցյալ Հայրապետը, որի ողջ կյանքն ու գործունեությունը հանդիսացել է խաղաղության, համերաշխության, ազգային-եկեղեցական միասնության սրտառույթ ֆարոգ:

Համազգային վշտի այս օրերին, այս դասն է տալիս ողջ հայության հանգուցյալ Հայրապետը: Վեհափառի սուրբ հիշատակը պահանջում է մեզանից՝ կատարել Նրա վերջին սուրբ կամքը:

Ուխտե՛նք մեծ Հանգուցյալի բարձր հուշակույտի և խնկելի հիշատակի առաջ՝ վառ պահել մեր հոգիներում, Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցում Նրա վեհ պատգամները:

Ուխտե՛նք ապրեցնել Նրա մեծ գործը Ս. Էջմիածնում:

Այդ կլինի լավագույն և դրական արտահայտությունը համազգային մեծ վշտի և տրտմության:

